

Societat política, societat civil?

JOAN FRANCESC
MIRA

Els grecs, inventors de tantes coses, de (o sobre) les quals vivim encara, no solament van inventar la *pólis*, és a dir, l'Estat amb estructura formal i representativa, sinó la reflexió sobre la *pólis*: la teoria política. La base de la qual, segons Aristòtil, és que les persones, a diferència de les bèsties, som animals civils, tenim algun codi legal, i ocupem magistratures o elegim, si podem, els qui les ocupen. Ha plogut moltíssim des del temps d'Aristòtil, i en el curs de tants segles potser la teoria del poder ha passat per davant de la idea de política, que era la idea o teoria de la vida en societat, en la "ciutat": és a dir, de la vida civil. Ha plogut tant, i sempre tan a favor de tota mena de monarquies, oligarquies, i dels seus hereus i continuadors dits democràtics, que no sé si, tal com ara gastem els termes, la "política" i el "poder" són realment dissociables, i això mateix ja hauria de ser motiu d'una reflexió detinguda. Ara bé, si de manera genèrica el poder va (o hauria d'anar!) associat a la política, no és tan evident que qualsevol forma d'acció política haja d'anar associada al poder: l'acció política és també suport a opcions ideològiques, és afiliació, opinió o simple exercici del vot, sense cap intenció d'integrar-se de fet en els grups que exerceixen o aspiren a exercir realment el poder. L'acció política és participació en rituals, adhesió activa a determinats símbols del conjunt de la societat o d'una part o sector, aplaudiment, crítica o protesta. Pot ser una firma en un manifest, un sopar, una festa, una manifestació, o l'assistència a un recital de cançons: tot allò que expressa *activament* una presa de posició relacionada amb una ide-

ologia o un projecte col·lectiu que hom pretén que siga assumit, aplicat o respectat des del poder. Des del poder present, o des del poder possible, és clar. De fet, els qui tenen una relació directa, orgànica i metòdica amb el poder, és a dir, els *polítics*, saben que una bona part de la seua eficàcia en l'exercici d'aquest poder es troba, no sols en la legitimitat formal, el suport electoral, etc., sinó en una legitimitat social aparentment extra-política. Saben que aquesta eficàcia, almenys en un sistema democràtic, no depèn tant de la capacitat de coerció, per molt legítima que siga, sinó de la capacitat de convocar adhesions o de respondre a exigències i necessitats ja expressades. Ara bé, fins ací no eixim del que podríem anomenar concepte "rigorós" de la política. Hi ha també un altre concepte possible, sobretot si tornem a l'origen grec de la paraula, i a l'acció del ciutadà en la *pólis*: llavors el terme "polític" equival pràcticament a "cívic" o "civil", i fins i tot simplement a "social". I tota acció dirigida a influir en la *res publica*, en la *pólis*, en la societat, és en definitiva acció política.

Sovint aquesta acció, la que està fora de l'actuació orgànica dels partits, o fora dels engranatges de l'administració pública, l'anomenem precisament "civil" o "cívica", per distingir-la del marc més estrictament "polític". Però portar aquesta convenció en l'ús dels mots fins a extrems de dissociació total, pot resultar perillós. Sobretot perquè llavors fa l'efecte que és només el camp d'acció estrictament *polític* —el que correspon a l'exercici del poder públic— el que té una eficàcia real sobre el conjunt de la societat: l'únic, per tant, que ha de concentrar tots els recursos humans o institucionals disponibles. Per això, també, pot resultar arriscat servir-se massa alegrement de l'expressió "societat civil" com si aquesta fóra alguna cosa radicalment desconectada del poder. Com si hi hagués dues "societats" diferents, una de *civil* i una altra de *política* (a més de possibles societats militars, bancàries, religioses, o mafioses...). Quant a la "societat religiosa", ella mateixa es defineix, canònicament, com a més que humana, i perfecta per decisió divina: per damunt dels pecats propis i dels pecats de qualsevol bisbe o cardenal. Allò que és perillós, en tot cas, és pensar o suposar que la "societat política" està per damunt, legitimada, i la "civil" és cosa d'aficionats, o de gent para-legal i suspecta: de gent que, si no es pot controlar des del poder, sempre és millor eliminar-la o ignorar-la. La "societat política" (que en la pràctica significa els polítics més o menys professionals, els partits i l'administració pública) és una simple dimensió, i hauria de ser una simple delegació, de la "societat civil", que és o ha de ser *tota* la societat. No oblidem mai que *civil*, és a dir, allò que afecta o correspon als ciutadans, en grec es diu simplement *politikón*. El problema ve quan en un país, com el nostre, hi ha tanta gent política que és tan escassament civil. I tanta gent civil que no vol ser "política", és a dir, que s'ocupa i es preocupa només dels seus afers privats: en grec, el contrari del polític, el simple particular o "privat", es diu *idiotés*.

«ALLÒ QUE ÉS PERILLÓS, EN TOT CAS, ÉS PENSAR O SUPOSAR QUE LA "SOCIETAT POLÍTICA" ESTÀ PER DAMUNT, LEGITIMADA, I LA "CIVIL" ÉS COSA D'AFICIONATS, O DE GENT PARA-LEGAL I SUSPECTA: DE GENT QUE, SI NO ES POT CONTROLAR DES DEL PODER, SEMPRE ÉS MILLOR ELIMINAR-LA O IGNORAR-LA»